

Публічне управління повинно бути спрямоване на активне залучення громадян до процесів прийняття рішень, що сприятиме підвищенню довіри до влади та зміцненню демократичних інституцій. Одночасно варто приділяти особливу увагу модернізації інформаційних технологій для забезпечення відкритого доступу до публічної інформації та цифрових послуг.

Підсумовуючи, вдосконалення системи захисту прав людини в публічному управлінні є стратегічним вектором підвищення ефективності державного управління та важливим попереднім кроком для побудови правової держави, орієнтованої на людину.

Література:

1. Лазур Я. В. Захист прав людини у публічному управлінні: євроінтеграційний контекст: монографія. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. 164 с.

2. Вакуленко О.Ф. Механізм забезпечення соціальної функції держави у публічній сфері. Юридична наука. 2020. № 5. С. 68-79. DOI: 10.32844/2222-5374-2020-107-5-1.08. (дата звернення 28.04.2025).

3. Пушкаренко С.О. Гарантії реалізації інституційного механізму захисту прав людини в системі публічного управління. Актуальні проблеми у сфері публічного управління. 2024. № 41. С. 214-219.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-501-6-68>

РЕГУЛЮВАННЯ ОПОДАТКУВАННЯ АЗАРТНИХ ІГОР І ПРАВА ЛЮДИНИ: БАЛАНС ІНТЕРЕСІВ У ПРАВОВОМУ ПОЛІ

Євсєєв Данило Ігорович

здобувач,

*Науково-дослідний інститут публічного права
м. Київ, Україна*

Масштаби ринку грального бізнесу показує статистика сплати податків організаторами азартних ігор. За 2021 рік організатори азартних ігор сплатили 204,8 млн грн податків, за 2022 рік – 730,9 млн грн, тоді як після активізації роботи тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України за січень-жовтень 2023 року податкові надходження від грального бізнесу склали 7,35 млрд грн. Це в 10 разів більше від повного 2022 року та в 37 разів більше від 2021 року. За весь 2023 рік гральний бізнес сплатив до бюджету 10,4 млрд грн податків [1, с. 289]. За 2024 – рекордні 17 млрд грн [2]. Це свідчить про зростання легального ринку

гравального бізнесу, тобто те, що українці почали грати більше. Але, дозволяючи людям грати в азартні ігри, держава має розуміти соціальні ризики та небезпеки для психічного здоров'я азартних ігор.

Як слушно та обґрунтовано зазначає З. М. Топорецька, при легалізації гравального бізнесу завдання держави полягає в пошуку балансу інтересів, тобто держава не може послуговуватись лише питанням сплати податків та наповнення бюджету, а повинна обрати таку модель регулювання гравального бізнесу, при якій гравець буде захищений від ризиків ігрової залежності, а суспільство в цілому – від шкідливого впливу азартних ігор [3, с. 57]. Тому при врегулюванні ринку гравального бізнесу на перше місце має виходити реалізація не економічної, а соціальної функції держави, що підтверджується практикою провідних країн Європи [4, с. 211].

Обираючи модель оподаткування гравального бізнесу, на нашу думку, держава теж повинна послуговуватись інтересами суспільства. Так, ввівши зависоке податкове навантаження, держава тим самим сприятиме тінізації гравального бізнесу, що призведе до розвитку нелегального гравального бізнесу, який, як вказують М. А. Погорецький та З. М. Топорецька, є набагато більше небезпечний для гравця, ніж законний гравальний бізнес [5, с. 33]. Але встановлюючи занадто лояльний режим оподаткування, держава має бути готова до стрімкого поширення ринку легального гравального бізнесу, який в цілому при неконтрольованому поширенні наземних гравальних закладів та онлайн-закладів створює умови для вільної доступності азартних ігор для необмеженої кількості гравців, а тому в цілому несе негативні соціальні ризики, коли значна кількість членів суспільства обирає для проведення дозвілля не корисну діяльність (спорт, екскурсії), а шкідливу (азартні ігри), що не сприяє утвердженню і збереженню суспільних цінностей.

Проте суспільно шкідливі види діяльності завжди мали модель оподаткування, яка характеризувалась значно більшим податковим навантаженням на галузь, ніж інші види діяльності. Так, наприклад, алкоголь, тютюн, видобуток корисних копалин, діяльність ломбардів, обміну валют, лотерейна діяльність тощо зазвичай мають вищі ставки податків, ніж інші галузі економіки (виробництво товарів чи надання послуг). Проте, легалізуювши в 2020 році гравальний бізнес, держава не змінила підходи до його оподаткування. Тому сьогодні ринок живе за підходами до оподаткування 2010 року, коли гравальний бізнес був заборонений.

Так, відповідно до Податкового кодексу України організатори азартних ігор сплачували: 10% від виручки від азартних ігор на гравальний автоматах, 18% – від різниці між доходом і виплаченими виграшами для інших видів гравального бізнесу (казино, казино онлайн, букмекерська діяльність), а також додатково 18% податку на прибуток, при цьому

сплачений податок на дохід не враховувався при обчисленні податку на прибуток. Окремо всі виграші незалежно від суми оподатковувались – 18% ПДФО та 1,5% військовий збір [6], при цьому ні розміри ставок, ні витрати на гру за певний період не враховуються. Крім того, на організаторів азартних ігор було покладено обов'язок подавати персоналізовану звітність про кожен виграш гравця незалежно від суми як на податкового агента, тоді як для операторів лотереї звітність була суттєво спрощена і встановлена по аналогії як для банків.

Як наслідок сьогодні різні види грального бізнесу оподатковуються за різними ставками та моделями, що призводить до тінізації одних видів і розширення інших. Щодо виграшів в азартні ігри, то їх оподаткування і складне адміністрування сприяє приховуванню реальних доходів громадян її маскуванню виграшів під повернення коштів чи інші виплати [7, с. 100].

Оскільки після легалізації грального бізнесу в 2020 році система оподаткування змінена не була, а Законом України «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор» [8] впроваджено найвищу в Європі вартість ліцензій на організацію та проведення азартних ігор, зокрема, лише казино в Києві мало платити еквівалент 2 млн євро на рік, то стало очікуваним те, що вести «в білу» діяльність стало не вигідно, а тому легалізований гральний бізнес опинився в «в тіні» з точки зору сплати податків, адже недосконале адміністрування дозволяло організаторам маніпулювати з фінансовими показниками своєї діяльності. Так, наприклад, легальний організатор азартних ігор в залах гральних автоматів повинен 90% виручки спрямовувати на виграші, а 10% на податки. Тобто гроші для сплати за ліцензію, оплати заробітної плати працівникам, купівлю грального обладнання, оренду приміщення і т.д. вже не залишалось [9]. Чому держава свідомо зробила таку систему оподаткування, при якій бізнес або збитковий або в тіні незрозуміло. Серйозною перепорою для ефективного адміністрування податків стала відсутність Державної системи онлайн моніторингу, яка повинна була запрацювати не пізніше літа 2022 року, але так і не запрацювала.

Наразі і далі тривають дискусії щодо податкових змін для грального бізнесу, ніхто не заперечує їх важливість, але досі немає єдиної позиції щодо того, що і як необхідно змінити, щоб оподаткування грального бізнесу було справедливим, а його адміністрування ефективним. Обговорюють різні моделі: оподаткування виручки, оподаткування валового ігрового доходу (GGR – виручка зменшена на виплачені виграші), оподаткування чи ні додатково податком на прибуток і якщо так, то чи враховувати його при обрахунку GGR. Доволі складним питанням залишається лише ставка податку, але й модель адміністрування податків з виграшів. Всі ці питання потребують

глибоких наукових осмислень, вивчення зарубіжного досвіду. Спираючись на історію оподаткування грального бізнесу в Україні та порівнюючи систему оподаткування із надходженнями до бюджету, можна буде оцінити позитиви та недоліки кожної з них і напрацювати такі пропозиції, які б дозволили впровадити позитивні зміни, натомість усунувши прогалини в податковому законодавстві. Але важливо при впровадженні таких змін послуговуватись не інтересами наповнення бюджету, а суспільними інтересами та не забувати про захист прав гравців грати безпечно.

Література:

1. Pohoretskyi, M., Toporetska, Z., Vazhynskyi, V., Slobodian, I., & Yevsieiev, D. Investment in the Ukrainian gambling market in wartime. *Amazonia Investiga*. 2024. № 13(82). PP. 288-297.

2. Гральний бізнес торік збільшив сплату податків на 63%, до 17 млрд грн. URL: <https://forbes.ua/news/gralniy-biznes-torik-zbilshiv-splatu-podatkov-na-63-do-17-mlrd-grn-getmantsev-02012025-26000>.

3. Топорецька З. М. Публічне управління гральним бізнесом та лотерейною діяльністю і протидія злочинам, пов'язаним з ними: теорія та практика : монографія. Київ: Алерта, 2022. 424 с.

4. Топорецька З. М. Зарубіжний досвід реалізації соціальної функції публічного управління гральним бізнесом. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*. 2022. № 2. С. 211-216.

5. Погорецький М. А., Топорецька З. М. Розслідування зайняття гральним бізнесом: процесуальні й криміналістичні засади: монографія. К.: Алерта, 2015. 250 с.

6. Податковий кодекс України: Закон України 2 грудня 2010 року № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

7. Євсєєв Д. І. Особливості адміністрування ПДФО з вигащів в азартні ігри та лотереї в Україні. *International scientific conference "Theoretical foundations of law, public management and practice of their application" : conference proceedings* (December 25–26, 2024. Riga, the Republic of Latvia). Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2024. С. 99-103.

8. Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор: Закон України від 14 липня 2020 року № 768-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/768-20#Text>.

9. Топорецька З. Що не так з оподаткуванням ринку грального бізнесу. URL: <https://blog.liga.net/user/ztoporetska/article/51617>.